

ÅRSRAPPORT

FRA

EVALUERINGEN AV BRUKEN AV SIVILE VERNEPLIKTIGE TIL VOLDSFOREBYGGENDE TJENESTER I REGI AV SIVILTJENESTE- ADMINISTRASJONEN PÅ DILLINGØY (SAD) I 2002

Utarbeidet av

Knut Aarvak
Stiftelsen Østfoldforskning

Fredrikstad 20. Januar 2003

1. GRUNNLAG FOR ÅRSRAPPORTEN

Årsrapporten er basert på informasjon fra den evalueringen som er gjennomført for de to hovedtjenesteformene Siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy benytter for avtjening av den sivile verneplikten knyttet til voldsforebyggende arbeid, dvs. ByPass Oslo og Kameratstøtteordningen.

ByPass Oslo er rettet inn mot voldsforebyggende arbeid i Oslo Sentrum med ungdom mellom 13 og 25 år som målgruppe basert på et forpliktende samarbeide med lokale partnere, herunder videregående skole, humanitære og frivillige organisasjoner. ByPass Oslo er organisert som et regionalt tiltak med egen lokalt ledelse. 24 partnere og 80 sivile vernepliktige deltok ByPass i Oslo i 2002.

Kameratstøtteordningen er rettet inn mot å forebygge konflikter, mobbing og hærverk i skolemiljøer. De sivile vernepliktige er knyttet til oppdragsgivere på Østlandsområdet, hovedsakelig ungdomsskoler. Tjenesten organiseres fra SAD. 69 oppdragsgivere og 105 sivile vernepliktige deltok i Kameratstøtteordningen i 2002.

Evalueringen bygger på følgende datagrunnlag:

ByPass Oslo er evaluert to ganger, i juni og desember 2002 basert på informasjon fra målgruppen for tjenesten, de sivile vernepliktige og partnerne samt møter med de ansvarlige for tjenesten, fellessamlinger for partnerne m.m. Informasjonen fra målgruppen, de sivile vernepliktige og partnerne er hentet inn gjennom bruk av spørreskjemaer. Svarprosentene på disse skjemaene har ligget på ca 90% både for de sivile vernepliktige og partnerne. Informasjonen fra målgruppen er basert på et utvalg av partnere hvor det var praktisk mulig å gjennomføre informasjonsinnhenting og som omfattet ungdommer som hadde erfaringer med ByPass Oslo og dermed et grunnlag for å mene noe om effektene av ByPass Oslo. I juni var utvalget knyttet til 4 partnere og besto av 172 ungdommer. I desember var utvalget knyttet til 9 partnere og besto av 416 ungdommer.

Kameratstøtteordningen er evaluert en gang, i desember 2002 basert på informasjon fra de sivile vernepliktige og oppdragsgiverne hentet inn ved hjelp av spørreskjema. I alt 68 sivile vernepliktige (svarprosent 65) og 67 oppdragsgivere (svarprosent 97) deltok.

2. HOVEDRESULTATER FRA EVALUERINGEN

2.1. Effekter av tjenestene

Den viktigste dokumentasjonen av effektene til ByPass Oslo er knyttet til målgruppens erfaringer/vurderinger mht

- omfanget av konflikter/konfliktsituasjoner i det miljøet de ferdes i til daglig
- hvor trygge de føler seg i dette miljøet

Ca 70% av ungdommene som vet at det er ByPassere i det miljøet de ferdes i, sier at dette har bidratt til å redusere omfanget av konflikt- og voldssituasjoner i miljøet, fordelt med ca 50% på "i noen grad" og ca 20% på "i stor grad".

Ca 60% av ungdommene som vet at det er ByPassere i det miljøet de ferdes i, sier at dette har bidratt til at de føler seg tryggere i dette miljøet, fordelt med ca 45% på "i noen grad" og 15% "i stor grad".

Disse vurderingene understøttes av både partnerne og de sivile vernepliktige vurderinger, hvor samtlige mener at den rolle de sivile vernepliktige spiller har en voldsforebyggende effekt fordelt med ca 60% på "i noen grad" og ca 40% på "i stor grad".

Samlet mener omtrent alle partnerne og de sivile vernepliktige at ByPass Oslo har betydning som et voldsforebyggende tiltak i Oslo Sentrum fordelt med ca 35% på "noen betydning" og 65% på "stor betydning".

Ser vi på ungdommenes vurderinger mht om ByPass har hatt noen effekter på hvor trygge de føler seg i det miljøet de ferdes i, så er det store variasjoner mellom partnerne, fra at bare 30% til så mye som 75% av ungdommene sier at de føler seg tryggere. Forklaringen på disse forskjellene er trolig en kombinasjon av forskjeller mht til kvaliteten på ungdomsmiljøene og forskjeller mht hvordan ByPass fungerer.

For Kameratstøtteordningen er det også sterke indikasjoner på at den har positive effekter mht å forebygge konflikter, mobbing og hærverk. Samtlige oppdragsgivere og sivile vernepliktige mener dette, fordelt med ca 45% på "i noen grad" og 55% på "i stor grad".

2.2. Innhold i tjenestene

Skal den jobben de sivile vernepliktige kunne virke volds/miljøforebyggende må de ha oppgaver som gir mulighet for dette. Ser vi både på ByPass Oslo og Kameratstøtteordningen så arbeider de sivile vernepliktige med forebygging først og fremst på følgende måter:

- Engasjement av ungdommene i konkrete, meningsfylte aktiviteter som gjør at de bruker tid på dette i stedet for konflikter, mobbing og hærverk
- Utvikling av positive holdninger hos ungdommene gjennom samtale, dialog, informasjon, m.m.
- Tilstedeværelse/"ravning"
- Stoppe/avbryte konflikter, mobbing og hærverk ved selv å gripe inn i konkrete situasjoner.

En annen forutsetning for at den jobben de sivile vernepliktige skal ha forebyggende effekter, er at de faktisk bruker arbeidstiden sin på slike oppgaver. Dette synes i stor grad å være tilfelle idet både partnerne/oppdragsgiverne og de sivile vernepliktige i både ByPass Oslo Og Kameratstøtteordningen sier at de sivile vernepliktige bruker ca 75% av den daglige arbeidstiden på slike oppgaver.

2.3. Gjennomføring av tjenestene

Gjennomføringen av ByPass Oslo og Kameratstøtteordningen går i hovedsak godt på de fleste områder. Dette kommer bl a til uttrykk i at hhv 85% og 75% av de sivile vernepliktige er tilfreds med måten de avtjener den sivile verneplikten på.

De områdene hvor man synes å ha utfordringer er følgende:

- *Målgruppens kjennskap til tjenesten/synligheten av de sivile vernepliktige:* Både i ByPass og Kameratstøtteordningen er denne trolig lavere enn ønskelig er. Dette må trolig sees på bakgrunn av for lite informasjon om tjenesten samt for liten profilering av de sivile vernepliktige gjennom bruk av logoer. Forutsetningen for at tjenesten skal bidra til større trygghet for den enkelte ungdom i de miljøene de ferdes i, er bla at de sivile vernepliktige er synlig til stede i disse miljøene.
- *De sivile vernepliktiges kjennskap til egen tjeneste:* Dette er meget godt ivaretatt i ByPass Oslo, mens det er mangelfull informasjon om dette i Kameratstøtteordningen.
- *Opplæring:* Her har man dels slitt med å finne et fornuftig volum på opplæringen av de sivile vernepliktige, sett i forhold til at grunnlaget for den rollen skal spille er å bruke seg selv som positiv rollemodell, dvs å utnytte den enkeltes personlige ressurs. Det synes som at man funnet frem til et passende volum på dette. Dels har man slitt med å legge opp de kursene som gjennomføres på en slik måte at de sivile vernepliktige opplever et godt utbytte av kursene som grunnlag for de oppgavene de skal utføre. Dette har man kommet et godt stykke på vei med i ByPass Oslo, mens man fortsatt har utfordringer på dette området i Kameratstøtteordningen..
- *Rekruttering av sivile vernepliktige:* Selv om partnerne/oppdragsgiverne i hovedsak må sies å være fornøyd med hvordan de sivile vernepliktige fungerer, så er det et innslag av sivile vernepliktige som ikke fungerer godt nok og som partnerne/oppdragsgiverne ser i sammenheng med den måten rekrutteringen foregår på med et behov for å styrke denne. Dette gjelder særlig Kameratstøtteordningen. Dette har også fokusert et behov for bedre rutiner mht utskifting av sivile vernepliktige som ikke fungerer tilfredsstillende samt når en sivil vernepliktig har fullført tjenesten sin og oppdragsgiveren skal få en ny.
- *Samarbeid mellom partnerne:* Dette har vært et fokusert område i ByPass Oslo, knyttet til at kontakten/samarbeidet mellom partnerne var lavt samtidig som de mente at det var viktig. Høsten 2002 har denne kontakten blitt lavere enn tidligere samtidig som partnernes vurdering av hvor viktig dette er, har blitt lavere

3. SAMLET VURDERING AV TJENESTENE

Samlet fremstår ByPass Oslo som godt fungerende sett ut fra målgruppens, partnernes og de sivile vernepliktiges erfaringer/vurderinger mht effekter og praktisk gjennomføring.

Det samme gjelder Kameratstøtteordningen, men her omfatter ikke informasjonsgrunnlaget målgruppen for ordningen.

Både ByPass Oslo og Kameratstøtteordningen synes langt på vei å ha lyktes med å utforme og gjennomføre et opplegg for avtjening av sivil verneplikt som har volds/miljøforebyggende effekter og som samtidig gjennomføres på en ressurseffektiv måte.

Disse erfaringene representerer samtidig

- en sterk indikasjon på behovet for å arbeide med volds/miljøforebygging i ungdomsmiljøene

- konkrete eksempler på tjenesteformer som utnytter de ressursene de sivile vernepliktige besitter som gode virkemidler i dette arbeidet.

Effektene av det volds/miljøforebyggende arbeidet som de sivile vernepliktige utfører, kan imidlertid trolig styrkes gjennom forbedring av tjenestene særlig mht

- Informasjon om tjenestene i forhold til særlig målgruppen for tjenestene men også de sivile vernepliktige
- Profilering/synliggjøringen av tjenesten og de sivile vernepliktige i forhold til målgruppen
- Rekruttering av sivile vernepliktige mht til skikkethet
- Prosedyrer for utskifting/erstatning av sivile vernepliktige